

Suosituksia aktiivisten ja demokraattisten kansalaisten kouluttajille

KANSALAISS-
FOORUMI

1 Kiinnostu, ymmärrä ja mieti omaa rooliasi kouluttajana

Kouluttajan oma kiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin sekä ymmärrys siitä, mitä aktiivisen ja demokraattisen kansalaisen tiedot, taidot ja asenteet ovat, ovat olennainen lähtökohta sille, että voi toimia kansalaiskasvattajana. On hyvä pohtia, miten itse toimii aktiivisena kansalaisena ja tunnistaa tavat, joilla omat koulutusteemat kytkeytyvät laajempiin kokonaisuuksiin. Haluatko olla yhteiskunnallinen toimija myös kouluttajana?

Materiaalivinkki: [Sosiaalipedagoginen kansalaiskasvatus -video](#)

2 Tunne ryhmä, jota koulutat

Jotta koulutuksen kansalaiskasvatukselliset ja muut tavoitteet voivat toteutua, koulutuksen sisällöt ja pedagogiikka tulee kohdentaa oikein. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kouluttaja tuntee osallistujajoukon tarpeet ja lähtökohdat mahdollisimman hyvin, jotta voi valita heille sopivia lähestymistapoja ja oppimateriaaleja. Tiedätkö, mitkä asiat ovat juuri tälle osallistujajoukolle tärkeitä tässä hetkessä?

Materiaalivinkki: [Solidarisuusprojekti-kurssi](#)

3 Osallista aina kun voit

Koulutuksen pedagogisilla ratkaisuilla voi tietoisesti edistää aktiivisen ja demokraattisen kansalaisen taitojen kehittymistä. Erityisen tärkeää on antaa osallistujille mahdollisuus vaikuttaa koulutuksen kulkuun, sisältöön ja menetelmiin. Parhaiten osallisuus toteutuu, jos osallistujat pääsevät mukaan myös koulutuksen suunnitteluun. Vähintään koulutuksen aikana osallistujilla tulisi olla aitoja vaikuttamismahdollisuuksia. Huomaa myös suunnitella tarkemmin, miten osallistujat voivat olla mukana koulutuksen arvioinnissa ja kehittämisessä.

Materiaalivinkki: [Vaalipaneelin järjestäminen opiskelijavoimin](#)

4 Varmista osallistujien perustiedot

Yhteiskunnassa voi osallistua hyvin monella tavalla ja vaikuttaa moneen asiaan – jos tietää, miten osallistutaan ja vaikutetaan. On siis hyvä pitää huolta siitä, että kaikkien perustiedot yhteiskunnan eri järjestelmien logiikasta sekä demokraattisen toiminnan ja vaikuttamisen tavoista ovat ajan tasalla.

Materiaalivinkki: [Demokratiakortit](#) ja [Aktiivinen ja demokraattinen kansalaisuus teemana maahanmuuttaneille suunnatuissa korkeakoulutukseen valmentavissa opinnoissa](#)

5 Tuo yhteiskunta mukaan koulutustilanteeseen – tai vie koulutus ”ulos yhteiskuntaan”

Aktiivinen kansalainen haluaa ymmärtää yhteiskunnan toimintaa sekä osallistua ja toimia yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Koulutusmateriaaliksi voi valita esimerkiksi valmiita uutisjuttuja tai muita media-aineistoja, jotka herättelevät keskustelemaan yhteiskunnallisista asioista ja tarkastelemaan vallitsevaa todellisuutta (tai median siitä antamaa kuvaa) kriittisesti. Koulutuksessa voidaan myös lähteä ulos tai vierailukohteisiin havainnoimaan jotakin aiheita tai ilmiötä, tai kokeilemaan käytännössä jotakin osallistujia innostavaa vaikuttamisen tapaa.

Materiaalivinkki: [Kansalaisvaikuttamisen kurssi kansanopistossa](#)

6 Kannusta ja tue taitojen harjoittelua aidoissa tilanteissa

Teoriatieto on tärkeä pohja, mutta osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja oppii parhaiten itse kokeilemalla ja harjoittelemalla todellisissa tilanteissa. Vapaaehtois- ja yhdistystoiminta on oiva ympäristö opetella kansalaistaitoja. Myös erilaiset käytännössä toteutettavat kampanjat, tempaukset ja toiminta tarjoavat kokemusta aidosta osallistumisesta ja ruohonjuuritason vaikuttamisesta.

Materiaalivinkki: [Vapaaehtoistoiminta osallisuuden ja lukutaidon tukena -opas](#)

7 Houkuttele osallistujia ottamaan vastuuta ja osallistumaan

Joskus opiskelijat vierastavat ja vastustavat osallistavia menetelmiä, jos ovat tottuneet opettajajohtoiseen opiskeluun. Siitä ei kannata lannistua, vaan osallistujia voi sitkeästi ja asteittain houkuttaa toimimaan ja osallistumaan aktiivisesti. Näin vastuu oppimisesta ja tekemisestä siirtyy lempeästi enemmän osallistujille itselleen.

Materiaalivinkki: [Suomalainen yhteiskunta ja osallistuminen teemana maahanmuuttaneiden aikuisten perusopetuksessa](#)

8 Hyödynnä osallistujaryhmää tietoisesti

Kaikki viisaus ei asu kouluttajassa, siksi on järkevää ja antoisaa hyödyntää osallistujaryhmää oppimisen syventämisessä. Kaikilla on jotain asiantuntemusta tai kokemusta, jonka jakaminen voi tukea muiden oppimista. Vertaisoppimiseen panostamalla kouluttajajohtoisuus vähenee ja siten osallistujien kokemus osallisuus ja sitoutuminen lisääntyvät.

Materiaalivinkki: [Etätauko – Etätauko-dialogit verkossa](#) ja [Ikääntyvien yliopiston toimintamalli](#)

9 Huomaa eniten tukea tarvitsevat osallistujat

Ne, joilla on vain vähän kokemusta aktiivisesta tai demokraattisesta kansalaisuudesta, tarvitsevat alkuun merkityksellisiä osallisuuden kokemuksia. Niitä syntyy helposti missä tahansa turvallisessa ja hyvin ohjatussa ryhmätoiminnassa, jossa jokaisen ääni tulee kuulluksi ja toiveet huomatuiksi. Näiden osallisuuden ensiaskelten ja hyvien kokemusten jälkeen voidaan hiljalleen edetä laajemman yhteiskunnallisen osallistumisen ja vaikuttamisen kokeiluihin. Mieti siis, miten voit saada koulutuksiin mukaan erityisesti niitä, jotka eivät vielä ole löytäneet vapaan sivistystyön piiriin.

Materiaalivinkki: [Luku- ja kirjoitustaidottomien opetus monimenetelmällisesti ja Taideprojekti osana suomen kielen kurssia](#)

10 Kannusta valmiiksi aktiivisia osallistujia jatkuvaan kehittymiseen

Kaikki ihmiset tarvitsevat kannustusta ja tukea aktiivisina kansalaisina kehittymiseen – ne kokeneimmatkin. Jokaista voi herätellä kriittisempään ajatteluun, medialukutaidon parantamiseen, rakentavan dialogin tai digitaalisten taitojen kehittämiseen, tai vaikkapa jonkun uuden vaikuttamiskeinon kokeilemiseen.

Materiaalivinkki: [Ilmastomuutos Helsingin työväenopiston opintotarjonnassa](#)

11 Uskalla tarttua yhteiskunnallisiin aiheisiin ja osallistavaan pedagogiikkaan

Aktiivisen ja demokraattisen kansalaisuuden teemoja voidaan läpileikkaavasti ottaa mukaan lähes mihin tahansa koulutukseen, ainakin jollain tavoin. Ne eivät kytkeydy vain suoraan yhteiskunnallisten aiheiden ja oppiaineiden koulutuksiin, vaan voivat linkittyä vähintään pienissä määrin yhtä lailla vaikkapa kielten, käden taitojen, taideaineiden, viestinnän tai liikunnan koulutussisältöihin, tai tulla esiin minkä tahansa koulutuksen pedagogisissa ratkaisuissa. Koulutuksen varsinaisen teeman ei silloin tarvitse liittyä aktiiviseen kansalaisuuteen, mutta osallistujien tiedot ja taidot tässäkin asiassa voivat kuitenkin opiskelun lomassa karttua.

Materiaalivinkki: [Tiedekasvatus osana kesäyliopistotoimintaa](#) ja [Käsityöaktiivisyöpajan mallinnus](#)

12 Kokeile myös taidelähtöisiä menetelmiä

Taide ja taidelähtöiset menetelmät tukevat usein hyvin osallisuuden kokemusten saavuttamista, ja niitä voi hyödyntää myös yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona. Taidelähtöisellä työskentelyllä voidaan avata osallistujien välistä vuorovaikutusta, houkuttaa esiin luovia uusia ajatuksia ja näkökulmia sekä rikkoa (joskus tarpeettomia) rajoja.

Materiaalivinkki: [K-labra – kokeellinen taidetyöpaja kaupunkitilassa](#) ja [Taideprojekti osana suomen kielen kurssia](#)